

КОВАЛЕНКО Оксана Анатоліївна,
викладач кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
e-mail: ksusha_kov@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-3205-2676

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ

У статті розглянуто напрямки впровадження комп'ютерних технологій у дошкільну освіту та з'ясовано їх значення для розвитку дітей дошкільного віку. Зазначено переваги та вказано можливі недоліки впровадження комп'ютерних технологій у освітню діяльність дітей дошкільного віку.

Ключові слова: діти дошкільного віку, дошкільна освіта, комп'ютерні технології, майбутні вихователі, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяє формуванню суспільства нового типу – інформаційного суспільства, частиною якого є діти. Чи можемо ми сьогодні уявити своє життя без телебачення, мобільного телефону, комп'ютера чи Інтернету? Діти з самого раннього віку мають доступ до різних інформаційних засобів та швидко навчаються ними користуватися. Таке раннє знайомство з одного боку полегшує опановувати в подальшому більш складну техніку та технології, але з іншого боку – чи сприяє це збереженню здоров'я дітей, їх самостійності, творчості, розвитку критичного мислення, культурному збагаченню та інтелектуальному розвитку? Отримати відповіді на ці та подібні запитання ми зможемо лише тоді, коли на зміну теперішньому працюючому поколінню прийде нове: нові управлінці в різних галузях, нові педагоги та лікарі, нові інженери та архітектори тощо.

У зв'язку з тим, що діти не можуть бути відсторонені від світу інформації навколо людини та інформаційної діяльності самих людей, а також у зв'язку із постійними змінами в освітній галузі (зокрема, в дошкільній та початковій ланці), навчальним планом спеціальності «Дошкільна освіта» передбачено вивчення дисципліни «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми». Завданням цієї дисципліни є ознайомлення майбутніх вихователів із методикою використання комп'ютера та інформаційних технологій у закладі дошкільної освіти (ЗДО) з метою її подальшого ефективного використання в самостійній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одними з перших вітчизняних учених, хто займався розробкою й використанням комп'ютерних технологій навчання, були науковці М. Жалдак, Н. Морзе, С. Раков та ін. На сучасному етапі розвитку системи освіти проблеми використання комп'ютера та інформаційних технологій в ЗДО, а також підготовки майбутніх вихователів до цієї діяльності досить часто привертають увагу як учених-дослідників, так і педагогів-практиків: різні підходи до застосування комп'ютера в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах (Г. Ломаковська, В. Мадзігон, Н. Морзе, Ф. Рівкінд [11, с. 11-12]); використання комп'ютерних технологій у практиці роботи дошкільних навчальних закладів України (Т. Поніманська, Т. Павлюк [6]); перспективи використання комп'ютерних технологій у роботі вихователя (І. Романюк); професійна підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютера та комп'ютерних ігор на заняттях (І. Мардарова [4]); формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів (С. Семчук); пропедевтика навчання основ інформатики у старшому дошкільному і молодшому шкільному віці

(Г. Лаврентьева); використання сучасних інформаційних технологій у формуванні готовності дитини до школи (Г. Коліжук); методичні поради до навчання комп'ютерної грамоти у ЗДО (І. Тимофєєва); вплив комп'ютера на психічний та фізичний розвиток дитини (Ю. Машбиць, Р. Вільямс, К. Маклін, М. Курик [11, с. 20]) та ін. Аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що робота дітей дошкільного віку з комп'ютером можлива і необхідна, вона стимулює їх інтерес до навчальної діяльності, розвиває дітей, робить освітній процес сучасним і різноманітним. Однак безвідповідальність та недостатня компетентність у цьому питанні дорослих (педагогів і батьків), а також неконтрольований доступ дітей до комп'ютера може створювати загрозу фізичному, психічному та інтелектуальному розвитку дитини.

Метою статті є визначення напрямів впровадження комп'ютерних технологій у дошкільну освіту та їх значення для розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. До сучасних етапів інформатизації освіти на всіх її рівнях можна віднести [10]: оснащення освітніх закладів засобами інформаційних технологій та їх використання в якості нового педагогічного інструменту і підтримки процесу навчання; зміну змісту освіти внаслідок об'єднання переваг традиційної освіти з можливостями комп'ютерних технологій; створення єдиного інформаційного освітнього простору, який забезпечує доступність до якісної інформації. І якщо вища школа та загальноосвітні навчальні заклади активно включилися в цей процес, то питання комп'ютеризації закладів дошкільної освіти на сьогоднішній день залишається відкритим.

Комп'ютеризований світ вимагає від нас нових знань і умінь та може багато чому навчити не лише дитину, а й дорослого. В закладі дошкільної освіти комп'ютерні технології можна використовувати в: управлінській діяльності керівника ЗДО; методичному супроводі роботи педагогів і підвищенні їх професійної компетентності; веденні поточної документації вихователя; роботі з батьками; навчальній діяльності дітей дошкільного віку тощо. На нашу думку, в перших чотирьох випадках запровадження комп'ютерних технологій у ЗДО має суттєві переваги перед традиційними. До недоліків у такій діяльності можна віднести лише те, що працюючі вихователі старшого покоління не зовсім готові до нововведень, однак при необхідності їм неважко, в переважній більшості, осучаснити свій стиль роботи. Щодо п'ятої позиції (використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей), то вона є дискусійною, активно обговорюється науковцями та практиками задля усунення недоліків, які можуть створювати реальні загрози розвитку дитини дошкільного віку.

Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти розглядається на сучасному етапі як одна із важливіших умов безперервної освіти людини [11]. Для забезпечення принципу наступності у формуванні комп'ютерної компетентності дітей до варіативної частини Базового компоненту дошкільної освіти та програм розвитку дитини, які використовують у ЗДО [1; 6; 3] включено освітню лінію «Комп'ютерна грамота». У результаті освітньої роботи, що відповідає цьому розділу, діти повинні бути обізнаними з комп'ютером, способами керування ним за допомогою клавіатури та «миші»; мають розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; знати та дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером. Ці початкові знання комп'ютера будуть поглиблюватися та розширюватися під час навчання дітей у початковій школі. Саме тому за допомогою різних форм організації діяльності дітей дошкільного віку майбутні вихователі повинні навчитися вирішувати зазначені вище освітні завдання, приділяючи значну увагу чуттєвому пізнанню дитиною оточуючого світу та її ігровій діяльності.

Комп'ютер і все, що з ним пов'язано, емоційно привабливий для дітей, але в першу чергу треба дати зрозуміти дитині, що він існує не лише для розваги, а й для виконання певної роботи, навчання та спілкування з тими, хто перебуває на далекій відстані. Для того, щоб дитина це зрозуміла, їй потрібний приклад поведінки дорослих (батьків і вихователів), бесіди і роз'яснення стосовно його використання. Якщо батьки приймають рішення дозволити дитині дошкільного віку працювати з комп'ютером в домашніх умовах, то вони повинні, перш за все, усвідомлювати переваги та недоліки такої дитячої діяльності та обладнати відповідне дитяче робоче місце. В закладах дошкільної освіти активна взаємодія дитини з комп'ютером має відбуватися лише тоді, коли для неї створене відповідне середовище (комп'ютерно-ігровий комплекс), яке відповідає ряду вимог, зазначених у різних нормативних документах та методичних рекомендаціях [6]. З цими та іншими аспектами студенти – майбутні фахівці дошкільної освіти знайомляться в курсі «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми».

Розглядаючи питання комп'ютерних технологій у освітній діяльності дітей дошкільного віку крім навчання комп'ютерної грамоти мова йде і про навчально-розвиваючі комп'ютерні програми та ігри для дітей, вибору яких батьки та педагоги повинні приділити особливу увагу. Вони мають бути змістовними, тоді їх можна підпорядковувати педагогічним цілям та з допомогою них корегувати розвиток дитини, робити процес засвоєння знань більш успішним. Такі ігри та програми повинні відповідати віку, індивідуальним особливостям та загальному розвитку дитини, що в свою чергу забезпечить реалізацію індивідуального підходу до навчання. Для того, щоб діти змогли виконувати ті чи ті дії, вихователь або батьки повинні здійснювати підготовчу роботу (ознайомити з правилами гри, а можливо, навіть, показати як і що треба роботи).

З власного досвіду можемо сказати, що залучати дітей до роботи чи гри на комп'ютері не складає труднощів – вони із задоволенням працюють з ним. Завдання педагогів та батьків полягає в тому, щоб контролювати цей процес. Жоден надсучасний комп'ютер, яким би досконалим він не був, не повинен замінити дитині спілкування з однолітками та дорослими. Майбутні вихователі повинні розуміти, що він може стати лише додатковим засобом для розвитку дитини, пізнання нею непростого, але цікавого навколишнього світу.

У дослідженнях, які висвітлюють психологічні та інтелектуальні особливості розвитку дітей дошкільного віку, зокрема Поніманської Т. [2], Бондаревської В. [7], зазначаються як переваги так і недоліки використання комп'ютера у навчанні та дозвіллі дітей. Нашим завданням є створення умов, які б мінімізували шкідливий вплив новітніх технологій на розвиток підростаючого покоління, зокрема, у якісній підготовці майбутніх вихователів та вчителів. Майбутні педагоги, в першу чергу, мають знати, що рекомендований вік дитини для використання комп'ютера у навчанні та вихованні – від 5 років, а до переваг його використання можна віднести:

- знайомство з комп'ютером дитини дошкільного віку зменшує психологічний бар'єр між нею і пристроєм (дитина сприймає комп'ютер як іграшку);
- дитині легше осмислити та на довше запам'ятати інформацію, яка є яскравою та цікавою (можливості комп'ютерної техніки це забезпечують);
- чим уважніше дитина вдивляється в те, над чим працює, тим ефективнішим буде процес запам'ятовування;
- за допомогою комп'ютера дуже легко забезпечити спільну діяльність зорового й моторного аналізаторів дитини, що є важливим фактором роботи різних ділянок мозку;
- у процесі спілкування з комп'ютером у дітей швидко починає розвиватися знакова функція свідомості, тобто розуміння того, що є кілька рівнів навколишнього середовища (реальні речі, картинки, схеми, слова, числа та ін.), а також розвиваються важливі операції мислення як узагальнення та класифікація;

- забезпечення наступності дошкільного навчання та навчання в початковій школі;
- добре сприймання інформації, адже переважає наочно-символьний тип її подачі;
- можливість побачити чи змодельовати ту ситуацію або явище, які в реальному житті дитина спостерігати не може;
- забезпечення реалізації принципу поступового переходу від простого до складного;
- доступність у будь-який час;
- виховання зосередженості та посидючості дитини;
- отримання дитиною кінцевого результату своєї діяльності за відносно короткий проміжок часу;
- спроможність контролювати виконання своїх дій, оцінювати результати, переборювати труднощі;
- можливість дорослого легко контролювати, спрямовувати та корегувати процес дитячої діяльності та ін.

Знання майбутніми вихователями недоліків використання комп'ютера у навчанні та вихованні дітей дошкільного віку та можливих загроз для їхнього розвитку забезпечує практичну спрямованість результатів навчання студентів та допоможе діяти у тих конкретних життєвих ситуаціях, які можуть виникати в їх майбутній професійній діяльності. Студенти повинні знати, що:

- перебування дітей дошкільного віку біля комп'ютера повинно відбуватися лише під керівництвом та в присутності дорослих;
- заняття з комп'ютером в закладах дошкільної освіти проводяться лише з дітьми п'яти і старше років;
- ці заняття не можна проводити за рахунок інших видів дитячої діяльності (сну, прогулянок, оздоровчих заходів);
- довготривала та часто повторювана робота дітей з комп'ютером негативно впливає на дитячий зір та розвиток частин мозку, які регулюють самоконтроль, удосконалюють пам'ять, сприяють накопиченню знань;
- неконтрольований доступ дітей до комп'ютера шкодить їхньому фізичному розвитку, оскільки він сприяє малорухомому способу проведення часу та є джерелом електромагнітних коливань та ін.

При виборі дитячих комп'ютерних ігор та навчально-розвивальних програм майбутній вихователь повинен знати, що перевагу потрібно надавати тим, які спрямовані на розвиток образного, критичного та логічного мислення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, розвиток уяви та мовних навичок, вивчення іноземних мов, навколишнього світу, правил дорожнього руху тощо [4; 5; 8; 9].

Для визначення фактора, який найбільше приносить шкоди дітям дошкільного віку при застосуванні комп'ютерних технологій у їх навчанні та вихованні, нами було проведено опитування, в якому взяли участь вихователі, які працюють у закладах дошкільної освіти, батьки дітей дошкільного віку, а також студенти – майбутні вихователі (по 69 представників від кожної зазначеної категорії). Всі учасники опитування (207 осіб) визначали ступінь негативного впливу наступних факторів: заняття з комп'ютером в закладах дошкільної освіти, недостатній контроль з боку батьків у наданні дітям доступу до комп'ютера, велика кількість комп'ютерних ігор, доступ до мережі Інтернет, недостатній рівень розвитку культури користування комп'ютерними технологіями у дорослих. Результати опитування наводимо у таблиці (табл. 1).

Після опрацювання результатів нашого опитування та обчислення середнього значення відповідей респондентів можемо стверджувати, що кожний із зазначених факторів негативно впливає на розвиток дітей дошкільного віку, проте не в однаковій мірі. Всі учасники опитування (в тому числі і батьки дітей) найбільшу шкоду вбачають у відсутності контролю з боку батьків у тих дозволах, які вони надають дітям.

Таблиця 1

Фактори негативного впливу комп'ютерних технологій на дитину дошкільного віку (у %)

Учасники опитування	Фактори				
	заняття з комп'ютером в закладах дошкільної освіти	недостатній контроль з боку батьків у наданні дітям доступу до комп'ютера	велика кількість комп'ютерних ігор	доступ до мережі Інтернет	недостатній рівень розвитку культури користування комп'ютерними технологіями у дорослих
вихователі	0%	88%	1%	1%	10%
батьки	6%	56%	16%	15%	7%
студенти – майбутні вихователі	0%	84%	2%	2%	12%
середнє значення	2%	76%	6,34%	6%	9,66%

Тому майбутнім вихователям доведеться, також, проводити просвітницьку роботу з батьками щодо використання комп'ютера у вихованні та навчанні дітей. До таких порад для батьків можна віднести:

- дотримуйтеся чіткого режиму спілкування дитини з комп'ютером;
- реагуйте спокійно й терпляче на сльози та невдоволення дитини;
- дбайте про чергування розваг за комп'ютером з іншими заняттями, які сприяють всебічному розвитку вашої дитини;
- будьте зразком для своєї дитини, не порушуйте правил, які встановлюєте для неї (вони мають бути однаковими для всіх членів родини);
- контролюйте роботу дитини за комп'ютером і відстежуйте будь-які відхилення в її поведінці після того, як цю роботу закінчено;
- віддавайте перевагу розвивальним іграм та програмам;
- обговорюйте з дитиною ігри, в які їй було б, на вашу думку, корисніше грати;
- встановіть спеціалізоване програмне забезпечення, що дасть змогу контролювати й лімітувати взаємодію дитини з комп'ютером тощо.

Висновки. Впровадження комп'ютерних технологій у дошкільну освіту створює можливості для розширення змістового наповнення освітнього процесу ЗДО, забезпечує відповідність роботи закладу дошкільної освіти сучасним потребам суспільства, членами якого є діти, а саме: доступ до інформації про функціонування закладу, напрями його освітньої діяльності та перехід на нові форми партнерських відносин у системі «батьки – дитина – педагог».

Список використаної літератури.

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В. та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Бондаревська В. Діти та нові інформаційні технології: позитивні та негативні наслідки нової культури людського життя. – Режим доступу : <http://vydavnytstvo.plastscouting.org/vor/arkhiv/146/7.html>.
3. Ігри для дітей 5 років. [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://es-area.net/igry-dlya-ditey-5-rokiv_tag.html.
4. Комп'ютерні розвиваючі ігри. [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://ditky.info/load/rozvivajuchi_igri/35.
5. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук кер. проекту В. О. Огнев'юк; наук. ред. Г. В. Беленька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 352 с.

6. Поніманська Т. Умови застосування комп'ютера в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів / Т. Поніманська, Т. Павлюк // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія, 2014. – Вип. 32. – С. 90-95.
7. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. Кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч та ін. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
8. Розвиваючі комп'ютерні програми й ігри для дітей. [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://play-games.com.ua/rozvivayuchi-dlya-ditej>.
9. Розвиваючі комп'ютерні ігри для дітей. [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://ua.playgame24.com/gameforchildren>.
10. Свірепчук А. І. Інформатизація освіти як основа впровадження інформаційних технологій в процес професійної підготовки фахівця. [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/svirepchuk.pdf>.
11. Тимофєєва І. Б. Я у світі комп'ютерної грамоти (методичні поради) / І. Б. Тимофєєва. – Маріуполь: ТОВ «ППНС», 2017. – 136 с.

References.

1. Bogush, A. M., Bel'yenka, G. V., Boginich, O. L., Havrysh, N. V., Dolina, O. P., Il'chenko, T. S. et al. (2012). Basic component of preschool education. Kyiv: Publishing House (in Ukr.)
2. Bondarevskaya, V. Children and New Information Technologies: Positive and Negative Consequences of a New Culture of Human Life. Retrieved from <http://vydavnytstvo.plastscouting.org/vor/arkhiv/146/7.html> (in Ukr.)
3. Computer development games. Retrieved from http://ditky.info/load/rozvivajuchi_igri/35 (in Ukr.)
4. Mardarova, I. K. Preparation of students for the use of computer games in work with children of preschool age. Retrieved from http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1335 (in Ukr.)
5. Belenka, A. V., Vertugina, V. N., Volynets, J. A., Gavrish, N. V., Garaschenko, L. V., Golota, N. N. et al. (2016). Methodical recommendations for the educational program for children from 2 to 7 years old "Child". Kyiv: Universiti B. Grinchenko (in Ukr.)
6. Ponimanska, T. & Pavlyuk, T. (2014). Conditions of the use of a computer in the educational process of preschool educational institutions. Bulletin of the Institute for the Development of the Child. Philosophy, pedagogy, psychology, 32, 90-95 (in Ukr.)
7. Belenka, A. V., Vertugina, V. N., Volynets, J. A., Gavrish, N. V., Garaschenko, L. V., Golota, N. N. et al. (2016). Child: Educational program for children from two to seven years / sciences. manager project V.O. Ognevyuk; aut Number: GV Belenka, O.L. Bohinich and others. Kyiv: Universiti B. Grinchenko (in Ukr.)
8. Developing computer programs and games for children. (n.d.). Retrieved from <http://play-games.com.ua/rozvivayuchi-dlya-ditej> (in Ukr.)
9. Developing computer games for children. Retrieved from <http://ua.playgame24.com/gameforchildren> (in Ukr.)
10. Svirepchuk, A. I. Informatization of education as the basis for the introduction of information technology in the professional training of a specialist. Retrieved from <http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/svirepchuk.pdf> (in Ukr.)
11. Timofeev, I. B. (2017). I am in the world of computer literacy (methodical advice) Mariupol: LLC «PPNS» (in Ukr.)

KOVALENKO Oksana,

Teacher of the Department of Preschool Education, Bogdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

INTRODUCTION OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Abstract. Introduction. *Due to the fact that children can not be removed from the world of information about the person and information activities of the people themselves, as well as in connection with constant changes in the educational sphere (in particular, in the preschool and the initial link), the curriculum of the specialty «Preschool education «provides for the study of discipline» Computer technologies in working with children». The task of this discipline is to familiarize future educators with the methodology of using the computer and information technologies in the institution of preschool education (IPE) with a view to its further effective use in independent professional activities.*

Purpose. *The purpose of this article is to determine the directions of implementation of computer technologies in preschool education and their importance for the development of children of preschool age.*

Methods. *The analysis of scientific and methodological literature shows that problems of the introduction of computer technologies into the institution of preschool education often attract the*

attention of researchers and practitioners. However, the issue of the training of future educators to use computer technology in the educational activities of children is not enough. So his scientific and methodological work is on time.

Results. Studying the advantages and disadvantages of using a computer in the education and upbringing of preschool children by future educators, as well as the ability to prevent possible threats to their development, ensures the practical orientation of student learning outcomes and helps to work in the specific life situations that may arise in their future professional activities.

Originality. In order to determine the factor that causes the most harm to preschool children in the use of computer technologies in their education and upbringing, a survey was conducted in which educators working in preschool establishments, parents of preschool children, as well as future students-tutors. All participants in the survey (including parents of children) see the greatest harm in the absence of control by parents in the permissions they give to children. Therefore, future educators will also have to carry out educational work with their parents regarding the use of computers in the education and training of children.

Conclusion. Implementation of computer technologies in preschool education creates opportunities for expanding the content content of the educational process of IPE, ensures that the work of the institution of preschool education corresponds to the current needs of a society whose members are children, namely: access to information about the functioning of the institution, directions of its educational activity and the transition to new forms of partnership relations in the system «parents - child - teacher».

Key words: preschool children, preschool education, computer technology, future educators, professional activity.

Одержано редакцією 19.10.2018 р.
Прийнято до публікації 21.10.2018 р.